

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto työ- ja elinkeinoministeriölle valtioneuvoston asetuseräluonnoksesta varautumissuunnitelmaan sisällytettävästä sähkökäyttöpaikkojen etusijajärjestyksestä

Sähkökäyttöpaikkojen etusijajärjestyksestä koskevassa perustelumuistiossa on kuvattu asian taustaa ja tavoitetta. Perustelumuistiosta saa yleisellä tasolla käsityksen sähkökäytön etusijajärjestyksestä. Käytännön vaikutukset yhteiskunnan toimintaan jäävät kuitenkin epäselviksi häiriö- ja poikkeustilanteissa.

Asetuseräluonnoksen keskeisimmät puutteet ja kehittämiskohteet

- i) Perustelumuistiossa tulisi arvioida, miten sähkökäytön etusijajärjestys vaikuttaa yhteiskunnan toimintaan häiriö- ja poikkeustilanteissa. Miten etusijajärjestys vaikuttaa esimerkiksi yleiseen turvallisuuteen, elintarvikehuoltoon, ihmisten asumiseen, liikkumiseen ja asiointiin, yritysten toimintaan tai eläinten hyvinvointiin?
- ii) Perustelumuistiossa tulisi kuvata tarkemmin, mitkä yhteiskunnan toiminnot estyvät lyhytaikaisten ja pitkäaikaisten sähkökatkojen aikana.
- iii) Perustelumuistiota tulisi kuvata tarkemmin ne sähkökäyttäjryhmät, joille sähkönsaanti voi keskeytyä pidemmäksi ajaksi.

1. Asetuseräluonnoksen keskeinen sisältö

Esitettävä kuvaus on suora lainaus asetuseräluonnoksen perustelumuistiosta.

Asetuksella säädettäisiin yhteiskunnan johtamisen ja turvallisuuden, väestön toimeentulon sekä elinkeinoelämän toimintakyvyn varmistamiseen liittyvästä sähkökäyttöpaikkojen kriittisyysluokittelusta verkonhaltijoiden häiriö-, sähköpula- ja kriisitilanteita varten laatimissa varautumissuunnitelmissa.

Tavoitteena on turvata yhteiskunnan mahdollisimman häiriötön sähkösaanti osana verkkohaltijan varautumissuunnitelmaa.

Tällä hetkellä jokainen verkonhaltija vastaa itse tärkeiden sähkökäyttöpaikkojen nimeämisestä sähkömarkkinalain (580/2013) vaatimusten mukaisesti. Sähkömarkkinalain 28 § edellyttää sähköverkonhaltijoita varautumaan sähköverkkoonsa kohdistuviin normaaliolojen häiriötilanteisiin sekä mahdollisten sähkön säännöstelytoimenpiteiden täytäntöönpanoon. Sen vuoksi verkonhaltijan on laadittava varautumissuunnitelma sekä määritettävä, miten ja missä järjestyksessä sähköt palautetaan asiakkaille häiriötilanteessa. Lainsäädännössä ei ole tarkennettu sitä, minkä kriteerien perusteella verkonhaltijoiden tulee priorisoida sähkökäyttäjää, vaan verkonhaltijat ovat vastanneet siitä, minkä kriteerien perusteella ne priorisoinnin tekevät.

2. Arvio asetusluonnoksen vaikutusarvioinneista

Arviointineuvosto katsoo, että asetusluonnoksen perustelumuihostiossa on kuvattu ymmärrettävästi asetuksen tausta ja tavoite. Perustelumuihostiossa on myös kuvattu olennaista lausuntopalautetta.

Arviointineuvosto pitää ymmärrettävänä, että sähkökäyttöpaikkojen etusijajärjestykseen liittyy salassa pidettäviä tietoja, mikä voi vaikuttaa perustelumuihostion sisältöön ja yksityiskohtaisuuteen.

Asetusluonnoksen mukaan verkonhaltijan on varautumissuunnitelmassaan määriteltävä kriittiset sähkökäyttöpaikat. Verkonhaltijat määrittelevät etusijajärjestyksen itse. Tämän lisäksi on luokiteltava muiden sähkökäyttöpaikkojen kriittisyys häiriö-, sähköpula- ja kriisitilanteita varten. Muut sähkökäyttöpaikat on luokiteltava vähintään kolmeen eri ryhmään seuraavasti: 1) sähkökäyttöpaikat, joiden sähkösaannin keskeyttäminen on välttämätöntä; 2) sähkökäyttöpaikat, joiden sähkösaanti voi keskeytyä lyhyeksi ajaksi; 3) sähkökäyttöpaikat, joiden sähkösaanti voi keskeytyä lyhyttä pidemmäksi ajaksi.

Asetusluonnoksen 2 §:n 3 momentin mukaan kantaverkonhaltija Fingrid voi poiketa omassa varautumissuunnitelmassaan kriittisten toimintojen etusijajärjestyksestä. Perustelumuihostiosta jää vaikutelma, että Fingrid voi myös poistaa jotkut toiminnot kriittisten sähkökäyttöpaikkojen listauksesta. **Arviointineuvosto katsoo**, että perustelumuihostiossa tulisi kuvata, millä perusteilla Fingrid voisi rajata kriittisten sähkökäyttöpaikkojen listaa ja mitä vaikutuksia tällä voisi olla.

Perustelumuihostion mukaan käyttöpaikkojen etujärjestys voi vaihdella sähköpulan ja muiden kriisi- ja keskeytystilanteiden välillä. **Arviointineuvosto katsoo**, että perustelumuihostiossa tulee mahdollisuuksien mukaan arvioida vaikutuksia sähkökäyttäjien yhdenvertaisuuteen. Voiko yhdenvertaisuus parantua tai heikentyä eri alueilla, kun alueelliset verkonhaltijat veloitetaan määrittelemään etusijajärjestyksensä?

Arviointineuvosto toteaa, että perustelumuistiossa on luetteloitu kriittiset sähkökäyttöpaikat. Perustelumuistiosta puuttuu punninta, millä perusteilla eri toiminnot on jaoteltu kriittisiin ja muihin sähkökäyttöpaikkoihin ja mitä vaikutuksia tällä on. Perustelumuistiossa voisi avata, onko luokitteluun vaikuttanut velvollisuus toimijoiden omasta varautumisesta.

Arviointineuvosto katsoo, että perustelumuistiossa tulisi selventää, kuuluvatko esimerkiksi kaikki yksityiset sairaalat ja eläinsairaalat kriittisiin toimijoihin. Lisäksi tulisi arvioida, onko laboratorioilla, tutkimuslaitoksilla ja elintarvikehuollolla kylmäsäilytystiloineen sellaista yhteiskunnan kannalta merkittävää toimintaa, joka edellyttää sähkösaantia keskeytystä.

Arviointineuvosto katsoo, että kotitalouksien asemaa sähkösaannin prioriteettijärjestyksessä tulisi selventää, vaikka kotitaloudet eivät ymmärrettävästi kuulu kriittisiin sähkökäyttöpaikkoihin. Joidenkin kotitalouksien asukkailla on elintoimintoja ylläpitäviä laitteita (esimerkiksi elämää ylläpitävät hengityslaitteet), joissa keskeytsetön sähkösaanti on tärkeää. Epäselväksi jää, onko tällaisilla kotitalouksilla ilmoitusvelvollisuutta verkonhaltijoille. Vai huolehtiiko sosiaali- ja terveydenhuolto, että nämä kotitaloudet ovat varautuneet sähkökatkoihin?

Arviointineuvosto katsoo, että perustelumuistiossa tulisi arvioida jaottelua kriittisiin ja muihin toimijoihin myös eläinten hyvinvoinnin kannalta. Onko kotieläintiloilla esimerkiksi sellaisia juomaveden saantiin tai eläinsuojien ilman ammoniakkipitoisuuden nousuun liittyviä riskejä, jotka edellyttäisivät jatkuvaa sähkösaantia eläinten hyvinvoinnin ja työntekijöiden turvallisuuden vuoksi?

Arviointineuvosto katsoo, että perustelumuistiossa tulisi arvioida, miten asetuksessa ehdotettu toimijoiden etusijajärjestys vaikuttaa yhteiskunnan toimintaan, esimerkiksi yleiseen turvallisuuteen, elintarvikehuoltoon, ihmisten asumiseen, liikkumiseen ja asiointiin, yritysten toimintaan tai eläinten hyvinvointiin. Perustelumuistiossa on selostettu, että sähkösaanti voi keskeytyä lyhyeksi ajaksi esimerkiksi päiväkodeissa, kouluissa ja oppilaitoksissa. Uima- ja jäähalleissa sähkösaanti voisi keskeytyä pidemmäksi ajaksi edellyttäen, että toiminnot ajetaan alas hallitusti.

Arviointineuvosto katsoo, että perustelumuistiossa tulisi kuvata tarkemmin, mitkä yhteiskunnan toiminnot estyvät lyhytaikaisten tai pitkäaikaisten katkojen aikana. Olisivatko esimerkiksi päivittäistavara-kaupat auki lyhytaikaisten sähkökatkojen aikana tai mitä rajoituksia maksuliikenteen häiriöttömälle käytölle voisi aiheutua? Olisivatko esimerkiksi kotitaloudet ja pienyritykset sellaisia, joilla sähkösaanti voisi keskeytyä pidemmäksi aikaa?

Arviointineuvosto katsoo, että perustelumuistiossa tulisi täsmentää, mitkä viranomaiset kuuluvat asetuksen 2 §:n 2 momentin 13 kohdassa mainittuihin kriittisiin sähkökäyttöpaikkoihin. Asetuksen ja perustelumuistion perusteella jää käsitys, että verkonhaltija käytännössä määrittelee, mitkä viranomaiset ovat yhteiskunnan johtamisen kannalta keskeisiä.

Arviointineuvosto katsoo, että asetusluonnoksen perustelumuiustiossa voisi käsitellä sähkökäyttöpaikkojen etusijajärjestyksen mahdollisia alueellisia vaikutuksia. Onko riski sähkökatkoista häiriötilanteessa sähkökäyttökohteelle sitä suurempi, mitä kauempana sähkökäyttökohde sijaitsee sähköasemasta?

Arviointineuvosto katsoo, että kansainväliset esimerkit Suomen kaltaisten maiden laajoista sähkökatkoista voisivat antaa tietoa sähkökatkojen kokemuksista ja mahdollisista yllättävistä vaikutuksista.

Lainsäädännön arviointineuvoston lausunto on annettu valtioneuvoston asetusluonnoksesta ja perustelumuiustioista varautumissuunnitelmaan sisällytettävästä sähkökäyttöpaikkojen etusijajärjestyksestä, jotka työ- ja elinkeinoministeriö toimitti arviointineuvoston käyttöön sähköpostitse 28.11.2022. Lausunto on julkinen.

Arviointineuvoston näkemyksen mukaan perustelumuiustion vaikutusarviointit ovat suppeita, vaikka sähkönsaanti on yhteiskunnan toimintojen kannalta kriittistä. Perustelumuiustiossa on arvioitu, että vaikutukset sähkökäyttäjiin tai verkonhaltijoiden varautumissuunnitelmiin eivät ole merkittäviä. Perustelumuiustiossa tulisi arvioida kootusti, minkälainen vaikutus asetuksella on yhteiskunnan toimintaan laajemmin sähkökatkotilanteessa.

Arviointineuvosto katsoo, että lausunnossa esitetyt havainnot tulee ottaa huomioon perustelumuiustiossa.

Helsingissä 5. joulukuuta 2022

Leila Kostiainen

Lainsäädännön arviointineuvoston puheenjohtaja

Meri Virolainen

Arviointineuvos, arviointineuvoston sihteeri

Yhteystiedot:

Valtioneuvoston kanslia
PL 23, 00023 Valtioneuvosto
vnk.fi
p. 0295 16001